

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРУШЕНЬ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ У ДИТЯЧОМУ ВІЦІ

Ю.П. Данчук

кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри загальної та практичної психології,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

О.А. Чеканська

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної та практичної психології,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Питання про суть волі і вольових рис та порушень емоційно-вольової сфери давно турбує багатьох дослідників, викликаючи гострі суперечки та дискусії. Питаннями вольової регуляції та особливостями психічних процесів у дітей, і їх різноманітними порушеннями у свій час займались П.В. Симонов, Ш.Н. Чхартішвілі, А.Ц. Пуні, К.К.Платонов, Є.П. Ільїн, І.М. Сеченов, В.А. Іванников [1; 2; 3] та ін. Разом з тим проблема досліджень порушень емоційно-вольової сфери у дитячому віці не втратила актуальності й зараз.

Емоції відіграють важливу роль з самого початку життя малюка, і служать індикатором його ставлення до батьків і до того, що його оточує. В даний час, поряд із загальними проблемами здоров'я у дітей, фахівці із занепокоєнням відзначають зростання емоційно-вольових розладів, які перетворюються в більш серйозні проблеми у вигляді низької соціальної адаптації, схильності до асоціальної поведінки, труднощів у навчанні.

Незважаючи на те що не варто самостійно ставити не тільки медичні діагнози, а й діагнози в області психічного здоров'я, а краще довірити це професіоналам, є ряд ознак порушень емоційно-вольової сфери, наявність яких має стати причиною звернення до фахівців.

Із вступом до школи змінюється характер дитини. Навчання стає

провідною діяльністю молодшого школяра. У процесі індивідуального виконання класних і домашніх завдань у дитини розвивається самоконтроль, організованість, самостійність та інші вольові якості. В умовах навчання формуються навчальні інтереси - важливі мотиви поведінки учнів. Учителі знають, яке велике значення мають інтереси у вольовій діяльності школярів і постійно намагаються їх стимулювати.

Треба сказати, що воля молодшого школяра ще слабо розвинена. Вольові дії хоча і стали в результаті сімейного і шкільного виховання більш продуманими, проте не втратили імпульсивного характеру. Безпосередні бажання і почуття залишаються найсильнішими мотивами поведінки. Ці недоліки волі поступово ліквідуються у підлітковому віці [3].

Маленькі школярі, особливо учні 1-2 класів, відрізняються значною імпульсивністю і нестриманістю. Вони постійно бігають, стрибають, граються один з одним, їм важко цілий урок нерухомо висидіти за партою. Така поведінка є результатом підвищеної потреби дитини в русі, що поєднується з ще недостатнім умінням керувати своєю поведінкою.

Порушення в емоційно-вольовій сфері особистості дитини мають характерні особливості вікових проявів. Так, наприклад, якщо дорослі систематично відзначають у свого малюка в ранньому віці такі поведінкові характеристики, як надмірна агресивність або пасивність, плаксивість, «застрягання» на певній емоції, то, можливо, що це ранній прояв емоційних розладів.

Важливо розуміти, що про існування порушень варто судити не за наявністю одиничної ознаки, яка може бути реакцією дитини на конкретну ситуацію, а за сукупністю кількох характерних симптомів.

Найчастіше турбота батьків головним чином сконцентрована в галузі фізичного здоров'я дітей, тоді, коли достатньої уваги емоційному стану дитини не приділяється, а деякі ранні тривожні симптоми порушень в емоційно-вольовій сфері сприймаються як тимчасові, властиві віку, і тому, безпечні.

Література:

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. М., 1968. 156 с.
2. Богословский В.В., Степанов А.А., Виноградова А.Д. Общая психология: Учеб. пособие для студентов пед. институтов. Под ред. В. В. Богословского и др. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Просвещение, 1981. 383 с.
3. Шаграева О.А. Детская психология: Теоретический и практический курс: Учебн. пособие. М. : ВЛАДОС, 2001. 234 с.